

موضوع: چکیده مدیریتی رساله دکتری با عنوان «طراحی و اعتبار سنجی بسته آموزشی مهارت های فرزندپروری در خصوص محافظت از نوجوانان در برابر اعتیاد»

بیان مساله :

جهان در سه دهه اخیر با آمارهای تکان دهنده در خصوص شیوع سوءمصرف مواد در سطح جامعه و به ویژه در بین جوانان و نوجوانان مواجه شده است. طبق گزارش دفتر مقابله با مواد مخدر و جرم سازمان ملل متحد، در سال ۲۰۲۰، حدود ۲۸۴ میلیون نفر مواد مخدر مصرف کردند و بیش از ۳۶ میلیون نفر از اختلالات مصرف مواد مخدر رنج بردند. طبق برآوردهای اخیر جهانی، حدود ۵/۵ درصد جمعیت بین ۱۵ تا ۶۴ سال حداقل یک بار در سال گذشته مواد مصرف کرده اند، در حالی که ۳۶/۳ میلیون نفر، یا ۱۳ درصد از کل تعداد افرادی که مواد مصرف می کنند، از اختلالات مصرف مواد مخدر رنج می برند. بین سال های ۲۰۱۹-۲۰۱۰، تعداد افرادی که مواد مصرف می کنند ۲۲ درصد افزایش یافته است، که بخشی به دلیل افزایش جمعیت جهانی بوده است. بر اساس تغییرات جمعیتی شواهد نشان می دهد که تا سال ۲۰۳۰، تعداد افرادی که در جهان مواد مصرف می کنند، ۱۱ درصد افزوده می شود. علاوه برافزایش در میزان شیوع آن، سن شروع مصرف مواد نیز کاهش یافته و به نوجوانی و حتی کمتر رسیده است. ابتدای دوره نوجوانی (۱۵-۱۳ ساله) تا انتهای نوجوانی (۱۷-۱۵ ساله) یک دوره بحرانی خطر برای شروع مصرف مواد هستند. والدین معتاد مهارت های مناسب فرزندپروری را ندارند و فرزندان آنان در معرض خطر بالاتری نسبت به سایر نوجوانان برای اعتیاد قراردارند. اولین گام جهت تهیه برنامه های پیشگیری کننده از شروع زودرس مصرف مواد در کودکان و نوجوانان تحت آسیب می تواند تدوین محتوای آموزشی مناسب و استاندارد در زمینه مهارت های فرزندپروری توسط والدین دچار اختلالات مصرف باشد.

هدف اصلی پژوهش:

طراحی و اعتبار سنجی بسته آموزشی مهارت های فرزندپروری در والدین تحت درمان سوءمصرف مواد بر اساس رویکرد بازاریابی اجتماعی به منظور محافظت از نوجوانان در برابر اعتیاد

نوع و روش اجرای پژوهش:

پژوهش حاضر یک پژوهش کیفی است که در ۴ فاز به اجرا درآمده است:

فاز اول: نیازسنجی آموزشی

- در این فاز طی ۷ مرحله نیازسنجی به شرح ذیل صورت می‌پذیرد:
- نیازسنجی از والدین (پدر یا مادر) تحت درمان سوءمصرف مواد
 - نیازسنجی از نوجوانان (۲۰-۱۲ سال) دارای والدین تحت درمان
 - نیازسنجی از متخصصان مرتبط با حوزه اعتیاد در خصوص فرزند پروری
 - نیازسنجی از سیاست‌گذاران مرتبط با مسئله اعتیاد در خصوص مهارت‌های فرزند پروری مورد نیاز والدین

- نیازسنجی آموزشی با روش دلفی در قالب آمیزه بازاریابی
- مطالعه مروری با هدف تعیین نیازهای آموزشی مهارت‌های فرزند پروری مورد نیاز والدین
- بررسی و جمع‌بندی نیازهای آموزشی تعیین شده در مراحل قبل در پانل خبرگان

فاز دوم: اولویت‌بندی نیازهای آموزشی (جهت تدوین محتوای آموزشی)

فاز سوم: طراحی محتوای آموزشی

شناسایی سازه (های) مدل‌ها و تئوری‌های آموزش بهداشت و سپس تدوین محتوای آموزشی

فاز چهارم: اعتبارسنجی محتوای آموزشی

تهیه ابزار جهت اعتبارسنجی محتوای آموزشی توسط متخصصین و والدین و سپس اعتبارسنجی محتوای آموزشی پیشنهادی

نتایج کاربردی:

۱- مهارت فرزندپروری مورد نیاز والدین تحت درمان سوءمصرف مواد:

- مهارت‌های فردی: مهارت‌های مدیریت خشم، مدیریت هیجان، مدیریت استرس، حل مساله، تصمیم‌گیری، الگو بودن، مدیریت مصرف مواد، تاب‌آوری
- مهارت‌های بین فردی: مهارت‌های گوش کردن، توجه کردن، همدلی، جرات‌مندی (نه گفتن)، ارتباط مؤثر، برگزاری جلسات خانوادگی، نظارت و قانون‌گذاری، سبک فرزندپروری، مدیریت رفتاری مناسب (تشویق و تنبیه)، مسئولیت‌پذیری، دادن آگاهی مناسب در خصوص مواد به فرزندان، تفریحات و سرگرمی مناسب، مشارکت در فعالیت‌های فرزندان.

سه مهارت دارای اهمیت بیشتر: مهارت ارتباط مؤثر، مهارت حل مساله، مهارت مدیریت هیجانات بود.

۲- موانع فرزندپروری والدین تحت درمان سوءمصرف مواد:

- موانع فردی: روانشناختی، آموزشی، شغلی، نگرشی
- موانع اقتصادی
- موانع فرهنگی
- موانع محیطی: سازمانی، اجتماعی

سه اولویت موانع فرزندپروری والدین تحت درمان سوءمصرف مواد: عدم مدیریت زمان، اولویت نبودن مساله فرزندپروری، مشکلات اقتصادی بود.

پنج اولویت مکان‌های مناسب آموزشی در خصوص فرزندپروری والدین تحت درمان سوءمصرف مواد: مکان‌های آموزشی نزدیک به محل سکونت، محیط مدارس فرزندان، مراکز بهداشتی و درمانی، محیط‌های ناهمگن، کلینیک‌های ترک اعتیاد بود.

پنج اولویت روش‌های آموزشی و ترویجی در خصوص کسب مهارت‌های فرزندپروری والدین تحت درمان سوءمصرف مواد، آموزش چهره به چهره، گروه‌درمانی، بحث گروهی، کارگاه‌های آموزشی و نمایش بود.

پیشنهادات کاربردی برای سیاستگذاران:

۱- بهره‌برداری از محتوای آموزشی طراحی شده در خصوص مهارت‌های فرزندپروری جهت والدین دچار اعتیاد، در ارگان‌های مرتبط از جمله وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی، وزارت رفاه، کار و امور اجتماعی و قوه قضاییه.

۲- تدوین یک کوریکولوم آموزشی در خصوص مهارت‌های فرزندپروری و اجرا در سطح کلینیک‌های ترک اعتیاد، زندان‌ها و ... جهت توانمندسازی والدین

۳- اضافه نمودن محتوای آموزشی مهارت‌های فرزندپروری والدین تحت درمان سوءمصرف مواد در واحدهای درسی رشته‌های تحصیلی روانشناسی، روان‌پزشکی، مطالعات اعتیاد، دکتری حرفه‌ای و ...

۴- ارائه آموزش و توانمندسازی پزشکان، روانشناسان کلینیک‌های ترک اعتیاد و مراکز مربوطه در خصوص مهارت‌های فرزندپروری جهت آموزش به والدین.

۵- ملزم نمودن رسانه ملی به پیروی از توصیه‌های کوریکولوم آموزشی در خصوص مهارت‌های فرزندپروری در سطح کشور

۶- با توجه به تمایل افراد دچار اعتیاد به مراکز معتادان گمنام و شرکت فعالانه در برنامه‌های آموزشی این مراکز و موفقیت این مراکز در جذب افراد، لذا به سیاست‌گذاران توصیه می‌گردد از این ظرفیت استفاده گردد؛ و با همکاری با این مراکز، برنامه‌هایی جهت علمی شدن فعالیت‌های این مراکز مذکور تدوین گردد.

۷- با توجه به نقش کلینیک‌های ترک اعتیاد و مراجعه معتادان جهت دریافت خدمات، سیاست‌گذاران می‌توانند با برنامه‌ریزی مناسب، نقش آموزش و پیشگیری از اعتیاد در نوجوانان این خانواده را در این کلینیک‌ها افزایش دهند.

۸- با توجه به اینکه معمولاً والدین دچار اعتیاد با مشکلات اقتصادی روبرو هستند و یکی از موانع اصلی والدین در زمینه فرزندپروری در این مطالعه مسائل اقتصادی می‌باشد لذا سیاست‌گذاران می‌توانند برنامه‌های بهتر و دقیق‌تری جهت فعالیت مراکز بهداشتی و درمانی که از چهار مزیت رایگان بودن (نزدیک به محله سکونت افراد بودن) داشتن نیروی تخصصی و داشتن مکان مناسب جهت آموزش استفاده نمایند؛ و برنامه‌ریزی مناسب صورت گیرد. همچنین در مورد پایگاه‌های بهزیستی و زندان‌ها نیز می‌توان این برنامه‌ریزی را انجام داد.

۹- با توجه به موانع مشخص شده والدین دچار اعتیاد در خصوص فرزندپروری، برنامه‌ریزان و سیاست‌گذاران می‌توانند برنامه‌ریزی لازم جهت حل این مشکلات و موانع در خصوص فرزندپروری بهتر والدین انجام دهند

۱۰- با توجه به شناسایی مکان‌های آموزشی مناسب در خصوص فرزندپروری جهت والدین دچار اعتیاد می‌توان برنامه‌ریزی مناسب جهت گسترش و تقویت این مکان‌های آموزشی را انجام داد.

۱۱- با توجه به شناسایی روش‌های آموزشی و ترویجی جهت آموزش مناسب در خصوص فرزندپروری جهت والدین دچار اعتیاد می‌توان برنامه‌ریزی مناسب جهت استفاده هر چه بهتر از این روش‌ها را انجام داد.

این رساله محتوای آموزشی استاندارد نیز طراحی شده است.